

Vnútoraná smernica

k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach

Na základe Metodického usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006
k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach riaditeľ školy vydáva túto vnútornú
smernicu

OBSAH

- Čl. 1 Úvodné ustanovenia
- Čl. 2 Charakteristika šikanovania
- Čl. 3 Postup zamestnanca školy, ktorý sa stane svedkom šikanovania
- Čl. 4 Postup vyšetrenia šikanovania
- Čl. 5 Odporúčania pre žiakov
- Čl. 6 Systém kontrolných opatrení a trestov
- Čl. 7 Prevencia šikanovania
- Čl. 8 Záverečné ustanovenie

Čl. 1 Úvodné ustanovenia

1. Šikanovanie sa v súčasnom období stáva vážnym problémom, ktorý sa prejavuje v školách a školských zariadeniach a ktorému je potrebné venovať neustálu pozornosť, a to z hľadiska preventívneho ako aj sankčného pôsobenia.
2. Cieľom tohto metodického usmernenia je vzhľadom na závažnosť šikanovania poskytnúť základné informácie zamestnancom, ktorí sa podieľajú na výchovno-vzdelávacom procese o formách jeho prejavov, návrhoch na riešenie, spôsoboch ich preventívneho pôsobenia a o potrebe spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami.

Čl. 2 Charakteristika šikanovania

1. Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o ciele a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

Podstatnými znakmi šikanovania sú:

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.

2. Prejavý šikanovania

- a) slovná agresia: nadávky, posmievanie, urážky, vyhrážanie, výsmech, nevhodné vtípkovanie a zosmiešňovanie obeť,
- b) fyzická agresia: strkanie, facky, kopance, bitie, navádzanie iných na bitku, vyhrážanie sa nožom, palicou, škrtenie, ťahanie za vlasy, pichanie kružidlom či ceruzkou,
- c) iná agresia: poškodzovanie alebo skrývanie vecí obeť, trhanie, ničenie pomôcok, či oblečenia, počarbanie zošita, učebnice, úloh, privlastňovanie si vecí obeť,
- d) psychické manipulovanie a týranie: zadávanie nezmyselných príkazov, nútenie k posluhovaniu a k noseniu rôznych vecí – desiata, cigarety, peniaze, ...
- e) nepriame prejavy: dieťa je cez prestávky často osamotené, nemá kamarátov, zdržuje sa v blízkosti učiteľov, prichádza neskoro na vyučovanie, vždy chodí všade posledný alebo zostáva sám v triede, pri skupinových športoch býva často volený do skupiny medzi poslednými, ak má prehovoriť pred triedou je neisté, pôsobí smutne, nešťastne, stiesnene až depresívne, niekedy sa náhle zhoršuje jeho školský prospech, jeho veci sú poškodené, znečistené, prípadne rozhádzané, máva znečistený odev, odreniny, modriny, škrabance, ktoré nedokáže uspokojivo vysvetliť, odmieta vysvetliť poškodenie a stratu vecí alebo používa nepravdepodobné výhovorky, začína vyhľadávať dôvody pre absenciu v škole.

3. Vývoj šikanovania:

1. stupeň: šikanovanie sa začína „nevinným“ odstavovaním obeť z nejakej činnosti, ktoré sa prejavuje prevažne psychickými formami násillia – ignorovaním, prehliadaním obeť, vylúčením zo skupiny, neustálymi miernymi nadávkami, posmieváním, ohováraním a intrigovaním, braním desiatej alebo iných vecí. Ak sa obeť nedokáže brániť, nikomu to nepovie a nikto v triede sa ho nezastane, vzniká riziko druhého štádia.

2. stupeň: postupne (niekedy ako výsledok skúškového stresu, neistoty, nahromadenej agresie alebo nudy agresorov) sa začína objavovať a stupňovať fyzická agresia – občasne, ale opakovane strkanie, potkýnanie, naťahovanie oblečenia, ťahanie za vlasy, podtrhávajú stoličky, odstrkovanie, bitky, facky vyhladnutej obeť. Ak to učiteľ ani rodič neodhalí alebo to podceňuje, obeť sa (pod vplyvom strachu) nedokáže brániť, ostatní v triede mu nepomôžu, šikanovanie sa zosilňuje a prechádza do ďalšej fázy.

3. stupeň: v triede sa vytvorí jadro – k hlavnému agresorovi sa pridávajú ďalší, utvorí sa skupinka dvoch alebo troch agresorov, ktorí už postupujú systematicky a cieľavedome s cieľom upevňovať svoju moc a vplyv nielen na vybranú obeť, ale aj na ostatných spolužiakov. Ak ani v tejto etape nedôjde k odhaleniu a riešeniu šikanovania v škole alebo na podnet rodiča vzniká ďalší stupeň – už rozvinutého šikanovania.

4. stupeň: k agresívnej skupinke sa pridávajú ďalší a zvyšok triedy začína obeť z rôznych dôvodov ignorovať a úplne vylučovať zo svojej spoločnosti, dokonca sa aj zúčastňovať na šikanovaní. Šikanovanie sa v „nakazenej“ triede v podstate akceptuje ako normálne správanie (nepísaný zákon), začína sa šíriť po celej škole a nadobúdať každodenný charakter.

5. stupeň: všetci rešpektujú normy „šikanovania“, agresori strácajú posledné zvyšky zábran, šikanovanie u nich môže nadobudnúť charakter závislosti a v škole „malej epidémie“, ktorej riešenie si vyžaduje veľa energie, pomoc odborníkov a navyše negatívne ovplyvní aj povest' školy.

Čl. 3

Postup zamestnanca školy, ktorý sa stane svedkom šikanovania

- (1) Šikanovanie nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované a pedagóg ho musí bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc.
- (2) Každý zamestnanec školy je povinný primeraným spôsobom okamžite zasiahnuť:
  - obeť odviezť čo najrýchlejšie zo scény a neeskalovať tak násillie,
  - agresorovi povedať, že si to s ním vyriešime neskôr, bez toho, aby sme špecifikovali ako,
  - nebyť agresívny voči šikanujúcej osobe, pretože agresia by priniesla iba viac agresie.
- (3) Okamžite oznámiť aj náznaky šikanovania vedeniu školy, výchovnej poradkyni a triednemu učiteľovi.

(4) Učiteľ alebo vychovávateľ, ktorému bude známy prípad šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu. Takýmto konaním môže pedagogický zamestnanec naplniť i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uložení mu podľa zákona.

(5) Škola zodpovedá za žiakov v čase vyučovania a v čase organizovania školských akcií. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania dozoru spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dozor, nepreukáže, že náležitý dozor nezanedbal.

Čl. 4

Postup pri vyšetrení šikanovania

(1) Postup triedneho učiteľa: NIKDY NEKONFRONTOVAŤ ŠIKANOVANÉHO S AGRESOROM A DÔSLEDNE CHRÁNIŤ OBEŤ !

a) Rozhovor s obeťou:

- necháme dieťa samostatne hovoriť, citlivo ho povzbudzujeme, aby hovorilo čo najviac,
- po spontánnej výpovedi sa začneme pýtať na všetky podrobnosti, otázky: "Čo sa stalo? Kde sa to stalo? Kto, čo urobil? Ako sa správali ostatní prítomní?",
- obeť uistíme o jeho ochrane,
- môžeme dieťa požiadať, aby celý incident napísalo,
- ak je viditeľné zranenie, upovedomíme lekára, prípadne políciu,
- upovedomíme rodičov,
- na otvorenú konfrontáciu dieťa neprehovárame, znovu ho ubezpečíme o jeho ochrane,
- pozor na falošné obvinenia.

b) Rozhovor s agresorom:

- skôr ako začneme naostro vyšetrovať, zvážime, aká je možnosť agresora usvedčiť,
- ak je táto možnosť veľmi malá, hlavne v prípade strachu a obáv obeť, musíme sa uspokojiť s tým, že urobíme všetko pre jej ochranu,
- otvorene povieme o obvinení a sledujeme reakcie (chránime obeť i svedkov), využiť dôkazy, ale bez prezradenia zdroja,
- konáme pokojne, neoddáваме sa prípadnému hnevu,
- necháme samostatne hovoriť agresora, prípadne mu dáme celú situáciu napísať,
- kladieme mu jasné a presné otázky,
- kým prípad nie je vyriešený, neodsudzujeme,
- aj v prípade vyriešeného problému odsúdime čin, nie celú osobnosť (má šancu na nápravu),
- informujeme o možných sankciách a ďalšom postupe.

c) Rozhovor so svedkami :

- individuálne rozhovory,
- kladieme konkrétne otázky (kto, kedy, ako),
- v prípade, že sa nám nedarí, použijeme takú otázku, z ktorej sa už predpokladá, že dieťa určitú vec videlo "Kde si bol, keď ..." namiesto "Ublížil X žiak žiakovi Y",
- dobré sú otázky, na ktoré sa nedá odpovedať áno - nie – neviem,
- musíme čeliť výhovorkám,
- výpovede si zapísať, zosumarizovať dokumentáciu a dôkazy.

d) Rozhovor s rodičmi obeť:

- informujeme ich o celom priebehu vyšetrovania, ubezpečíme ich o ochrane ich dieťaťa,
  - snažíme sa dohodnúť na spolupráci.
- e) Rozhovor s rodičmi agresora:
- rodičov pozveme na rozhovor,
  - individuálne sa porozprávame s rodičmi každého agresora,
  - oboznámime ich o priebehu vyšetrovania, o podstate činu i o celkovom správaní sa dieťaťa v škole,
  - u týchto rodičov, ktorí nemajú záujem spolupracovať a ktorí priamo negatívne ovplyvnili správanie svojho dieťaťa, rozhovor zbytočne nepredlžujeme. Oboznámime ich o možných sankciách a o ďalšom postupe.
  - vhodnou formou ich upozorniť aj na možné kvalifikovanie šikanovania z legislatívneho hľadiska (trestný čin vydierania, útlaku, ublíženia na zdraví, týrania, obmedzovania osobnej slobody, krádeže, úmysel ublížiť).
  - zápis z jednania im dáme podpísať.
- f) Dať návrh na trest podľa miery previnenia agresorov.
- g) Oznámenie triede ako budú vinníci potrestaní a zabezpečenie realizácie „liečenia“ celej triedy za pomoci výchovnej poradkyne a kvalifikovaných odborníkov z Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.

Čl. 5 Odporúčania pre žiakov

- (1) Keď do teba niekto „zapára“, nedaj sa vyprovokovať ani vystrašiť, aj keď sú viacerí.
- (2) Môžeš im povedať, aby vypadli, kričať „NIE“ a utekať preč. Musíš to urobiť nahnevane a hneď odísť.
- (3) Keď máš ísť okolo tých, ktorí ťa bijú, berú ti veci, nechodievaj sám. Počkaj na nejakú skupinku a pridaj sa k nim, aj keď ich vôbec nepoznáš.
- (4) Vyhýbaj sa miestam, kde by ťa mohol niekto zbiť, zobrať ti niečo alebo ťa inak trápiť.
- (5) Keď nemáš kamarátov, skús si ich nájsť. Možno má niekto v okolí rovnaké problémy ako ty.
- (6) Zaznamenaj si všetko čo ti robia, kedy, kde a čo ti kto urobil a povedal.
- (7) Povedz o svojich problémoch rodičom a požiadaj ich o radu. Ty ich pomoc a podporu potrebuješ.
- (8) Z dôver sa triednemu učiteľovi, vychovávateľke, výchovnej poradkyni, zástupkyni alebo riaditeľke školy. U všetkých máš zaručenú úplnú ochranu.
- (9) Ak si svedkom agresívneho správania svojich spolužiakov obráť sa na svojho triedneho učiteľa, učiteľku.
- (10) Keď ohlásiš šikanovanie, vôbec to neznamená, že si slaboch. Naopak dokazuješ, že sa nebojíš a že máš dosť sebedomia, aby si sa šikanovať nenechal
- (11) Všetko sa začne naozaj riešiť, keď to niekomu povieš !
- (12) Nerob druhým to, čo nechceš, aby iní robili tebe!

ČL. 6 Systém kontrolných opatrení a trestov

- (1) Kontrolné opatrenia:
  - a) V prípade podozrenia šikanovania v triede uskutočniť anonymný dotazníkový prieskum u žiakov.
  - b) Vyhodnocovanie plnenia opatrení k prevencii šikanovania
- (2) Tresty:

Pri vyvodzovaní trestu byť dôsledný - trest i výchovné opatrenie musia byť dodržané. Po dokázaní šikanovania môže byť agresor potrestaný:

  - a) Predovšetkým predvoláme rodičov, urobíme pohovor so žiakom v prítomnosti rodičov, triedneho učiteľa, výchovného poradcu a zástupkyne. Odlíšime, či sa jedná o prvý prípad - alebo nie.

- b) Výhovným opatrením – napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy.
  - c) Zníženou známkou zo správania.
  - d) Oznámením šikanovania príslušnému útvaru Policajného zboru SR (ak je podozrenie, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, alebo čin inak trestný – u maloletých).
  - e) Odporúčenie rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť.
  - f) Návrhom na umiestnenie do výchovného ústavu.
- Pokiaľ má agresor určený trest, je treba oznámiť celej triede, ako bol potrestaný. Vo vážnych prípadoch toto oznámenie podá riaditeľka školy. Ak by obeti hrozilo nejaké ďalšie nebezpečenstvo, môže sa od tohto postupu upustiť. Pokiaľ je trest stanovený a vykonaný, mala by sa tým aféra skončiť a agresor, takisto ako obeť, má šancu odznova sa normálne zapojiť do kolektívu a nemal by byť vystavený posmeškom a výčitkám.

Čl. 7

Prevenia šikanovania

- (1) Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp „Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“
- (2) Je dôležité, aby sa s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania ako antisociálneho správania jednotlivcov i skupín oboznámili všetci žiaci, zamestnanci školy a rodičia. Pre žiakov, pedagogických zamestnancov i rodičov je potrebné vedieť, že tieto formy správania nie sú neškodným humorom a zábavou, mali by sa oboznámiť predovšetkým s negatívnymi dôsledkami šikanovania, a to tak pre jeho obeť, ako i pre agresorov. Za zvlášť nebezpečné je potrebné považovať tendenciu podceňovať počiatkové prejavy šikanovania.
- (3). Dôležité aktivity školy sa nedajú spájať len s vyučovacími predmetmi, ale sa týkajú všetkých činnosti a situácií v škole, v ktorých sa žiak učí prijímať všeobecné hodnoty spoločnosti, identifikovať sa s nimi a konať v ich duchu v každodennom živote.
- (4) Škola zabezpečí podľa ponuky vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä pre triednych učiteľov, koordinátorov prevencie a výchovných poradcov. Škola organizuje semináre s odborníkmi zaoberajúcimi sa danou problematikou.
- (5) V rámci účinnej prevencie šikanovania je pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie dôležité najmä:
  - a) vytvoriť pozitívnu klímu v škole, v triede, pýtať sa deti, žiakov, trpezlivo a s rešpektom ich počúvať, diskutovať s nimi,
  - b) navodiť úzku spoluprácu medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi a jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení),
  - c) vo vnútornom poriadku školy a školskom poriadku jasne stanoviť pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania,
  - d) zaistiť v súlade s pracovným poriadkom dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, počas vyučovania až do odchodu žiakov zo školy, a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať.
- (6) Triedni učitelia budú s obsahom smernice primerane oboznamovať rodičov vždy na prvom rodičovskom stretnutí alebo priebežne.

Čl. 8

Záverčné ustanovenie

Táto vnútorná smernica nadobúda platnosť dňom 1.11.2014

PaedDr. Marian Paprskár
riaditeľ školy